

Poštnina plačana pri pošti 6101 KOPER - CAPODISTRIA * TISKOVINA * NDP

leto

■ Občasnik Gledališča Koper in Obalnih galerij Piran ■
■ Letnik XX ■ Številka 3 ■ Maj 2022 ■
■ Brezplačni izvod ■ ISSN 1854-0449 ■

Premiera v Gledališču Koper

Ptičja Φarma

Jera Ivanc **Kdo leta, kdo pade?**

Andrej Zupanec **Med nebom in zemljo**

slovensko stalno gledališče
teatro stabile sloveno

Gledališče Koper in Slovensko stalno
gledališče

Jera Ivanc

Ptičja farma

Utopija po Aristofanu

Režiser in scenograf **Jaka Ivanc**
Avtor glasbe **Davor Herceg**
Dramaturg **Andrej Zupanec**
Kostumograf **Andrej Vrhovnik**
Koreograf **Miha Krušič**
Oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**
Lektor **Martin Vrtačnik**

Igralci

Pistetajra Prijatelj
Nikla Petruška Panizon

Terej
Igor Štamulak

Opomba, Petelin, Advokat, Hermes
Primož Forte

Hera, Sinica, Zdravnica
Mojca Partljič

Atena, Smrdokavra, Pesnica
Živa Selan

Afrodita, Grlica, Učiteljica
Tina Gunzek

Ares, Labod, Duhovnik
Luka Cimprič

Zeus, Plamenec, Davčni svetovalec
Franko Korošec

Lučni tehnik **Vid Prinčič**, operater na
lučnem topu **Amar Ferizović**, tonski
tehnik **Diego Sedmak**, **Martin Belac**,
Alen Kump. Tehnični vodja **Ivo Štokovič**.
Rekviziter in scenski tehnik **Vasja Bradač**.
Maskerka **Sara Longar**. Garderoberki
Anja Ukovič, **Karolina Rulofs**.
Sceno je izdelal odrski mojster **Franc**
Kramperšek.

Premiera v Slovenskem stalnem
gledališču v Trstu 29. aprila 2022.
Premiera v Gledališču Koper
13. maja 2022.

*Predstava traja 1 uro in 30 minut in
nima odmora.*

Sezona 2021//2022
Uprizoritev 5

Peresi: Zoran Nabil in Evie S. / Unsplash

Kdo leta,

*Pogovor z dramatičarko Jero Ivanc pred krstno uprizoritvijo
komedije Ptičja farma. Iztočnice za pogovor so citati
iz njenega besedila.*

»Upizarjamo antiko. To se sliši strašno fino in prinaša
ekstra točke.«

Verjetno je največji odmik od izvirnika sprožila odločitev, da bom na poti do popolne oblasti sledila junakinji namesto junaku. V zasedbi je bilo namreč pet igralk, pri Aristofanu, pri katerem so vse vloge igrali moški, pa epizodno nastopila, če se ne motim, samo dva ženska lika, Prokna in boginja Irida. Spolna uravnoteženost je bila torej nujna, hkrati pa je odprla nove možnosti za preigravanje različnih vlog, ki jih v patriarhatu prevzemamo. To je prineslo nove situacije, teme, motive. Če poenostavim, se v vsej literaturi moški liki ukvarjajo s človeškimi dilemami, ženski pa z ženskimi. V moji komediji se ženska ukvarja z moškimi. Pa nimam v mislih samo umetnega falusa, ki si ga natakne za pogajanja z Zevsom, Jahvejem in Alahom, ampak celoten koncept moči in razmerij moči. Tukaj pomislim na cinizem, da spolne enakopravnosti ne bo, dokler ne bodo položajev, ki jih zasedajo pokvarjeni, ošabni in oblastni moški, zasedale enako pokvarjene, ošabne in oblastne ženske. Pistetajra je tak lik, vendar ji, naj se še tako trudi, da bi v patriarhalni hierarhiji zamenjala vrhovnega patra, očeta, ne uspe. Čeprav igra po vseh pravilih »moške« igre in moške v vsem posnema, se zaleti v stekleni strop.

»Nič ne da človeku kril bolj kakor oblast in moč!«

Preteklost in sedanjost sta polni možakarjev, ki brez moči in oblasti ne znajo leteti. Kdo je najglasnejši, kdo maha z orožjem, kdo odloča, kdo zahteva, kdo je slišan, kdo uveljavlja argument moči? Ženske ali moški? Če slediš stereotipno moškim principom človeka, njegovi plenilski, kolonizatorski, tekmovalni naravi, temu sebičnemu genu, potem je vseeno, ali si moški ali ženska. Tvoja dejanja so enako škodljiva. Kot alternativa se v igri ponuja »ženski« princip, ki ga predstavljajo ptičje ministrice za šolstvo, za socialo in za delo, človeške humanistke, učiteljica, zdravnica in pesnica – mislim, da jih je Jaka postavil kot tri dobre vile, kar se mi zdi imenitno –, ter olimpske boginje; potem, ko se končno nehajo prepirati, katera je najlepša. Grška antika je polna poučnih zgodb, v katerih je človeški *hybris*, napuh, kaznovan. Kdor se dvigne nad naravni red, torej bogove, bo kaznovan. Če boš napadel Olimp, te bomo presekali na pol. Če boš letel previsoko, boš padel. Vse drži, le Olimp in naravni red je treba danes na novo osmisлити.

»Državo iščem! Državo po svoji meri.«

Pistetajro in njenega pomočnika Tereja pri ustanavljanju države vodijo izključno lastni interesi. Tu ni nobenih dobrih namenov, nobene pozitivne utopije. Pistetajra izrabi stisko ptic, ki trpijo zaradi človeka, poišče izvirnega krivca, tistega na vrhu hierarhije, ki bi ga sklatila le zato, da bi ga zamenjala. Ustanovimo državo med ljudmi in bogovi, na mejah države pa zgradimo zid. Tu sem v celoti sledila Aristofanu. Ta domislica zidu, ki naj ljudem vzame smisel, ker preprečuje božje obiske na zemlji, bogove pa telesno izstrada, ker jih človeške daritve ne dosežejo več, se mi zdi genialna. Ko bodo bogovi izstradani, bo čas za pogajanja in prevzem oblasti. »Lakota nepremagljiva preti odpreti grada trdna vrata.« Zoprno je le to, ker gradnja zidu, ki naj bi uradno pticam prinesel svobodo, ne-uradno pa Pistetajri vrhovno oblast, ptice vedno bolj zasušnjuje. FPDSP, Federativna pri-jateljjska država sester ptic, se z optimizacijo proizvodnje – zidu, delovne sile in hrane za elito –, ki jo za Pistetajro zasnujejo in vzdržujejo človeški oportunisti (davčni svetovalec, advokat in duhovnik) ter njeni ptičji vojaki, hitro prelevi v diktaturo.

Država po meri enega človeka je prej distopija kot utopija. Je pa res, da v individualizirani in potrošniško usmerjeni družbi najbrž kar mrgoli tovrstnih idealnih ureditev, kjer sta moj užitek in moje udobje nad vsemi. Taka usmeritev je za vzdržen svet smrtnosna. Zame je edina prava utopija tista, o kateri pojejo ptice, ljudje in boginje, ko kot *deae ex machinae* vdrejo na žurko, ki se je razvila iz pogajanj o delitvi moči in oblasti, ter fante in Pistetajro pomečejo v Tartar. Ni naključje, da ob tem pojejo o osmem marcju in boginji zmage Nike.

Kdo pade?

»Nov svetovni red? Ptičkracija?«

Ne vem, če so na koncu res vsi enaki – v Tartarju končajo izkoriščevalci in izkoriščevalke, ki »med kupčkanjem za privilegije niso opazili, da prihaja novi red, da bitja, kar jih je, so združila moči v upor za boljši svet«.

S ponosom rečem, da sem feministka, in imam se za globoko verno – čeprav še nisem našla primerne religije –, pa se kljub temu zabavam ob razgaljanju takih in drugačnih človeških hib. Spolne vloge in cerkvene hierarhije so krasen poligon za raziskavo razmerij moči.

Vse antropomorfne religije so namreč izrazito hierarhične in patriarhalne. Kdaj so se pojavile? Ko je človek prešel na poljedelstvo in živinorejo, ko je nehal z naravo sobivati in jo začel izkoriščati. Za to je potreboval izgovor, sistem, ki je večji od njega, in ustvaril je boga po svoji podobi, na primer prešuštnega Zeusa ali maščevalnega Jahveja. Citat, ki ga navaja Pistetajra iz *Stare zaveze* o božjem stvarjenju človeka, je precej zgovoren: bog je ustvaril žensko in moškega ter jima naročil, naj se množita in plodita, si podvržeta zemljo in zagospodujeta vsem živim bitjem. In to se je zgodilo. Se vedno to počnemo, še vedno smo ošabno prepričani, da imamo posebno pravico, da v imenu udobja ali napredka ali preživetja izkoriščamo vse in vsakogar. Od kod? Je to res od boga dana pravica, res to še kdo verjame?! Človek si koplje grob z lastnimi zobmi, je govoril moj oče, in imel je prav. Ampak to še ne pomeni, da do bridkega konca žremo naprej. Lahko poskusimo drugače. Ne bi bilo nemumno, če bi se malo ozrli po lokalnih staroverstvih, veliko bi se lahko naučili o spoštovanju življenja in smrti. ■ **Rossana Paliaga**

Jera Ivanc

Jera Ivanc (1975) je diplomirala na Oddelku za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Dolgoletni status samozaposlene delavke v kulturi je prekinila med letoma 2010 in 2013, ko je bila kot umetniška vodja zaposlena v Lutkovnem gledališču Ljubljana. Iz stare grščine je prevedla sedem Evripidovih tragedij (*Elektra*, *Andromaha*, *Trojanke*, *Hera-klovi otroci*, *Prošnjice*, *Orest*, *Alkestida*), iz latinščine pa Plavtovo komedijo *Dvojkica*, zgodovinsko dramo neznanega avtorja *Oktavija* in dve Senekovi tragediji (*Medeja*, *Tiest*). Prevodi so izšli pri različnih založbah (Modrijan, Mohorjeva, DZS, ISH-AMEU), večina je bila uprizorjena bodisi bralno v ciklu *Replike iz antike* v ljubljanski Drami bodisi celostno na odrih slovenskih narodnih gledališč in Mini teatra. Podpisuje tudi več kot trideset dramaturgij, nekaj asistenc režije, precej uglasbenih songov in štirinajst uprizorjenih besedil. V Lutkovnem gledališču Ljubljana so bili uprizorjeni *Čarovnik iz Oza* (2021), *Mali princ* (2018), *Peter Pan* (2017), *Zakaj verjeti v zmaje* (2005) in *Perzej* (2003), v Mestnem gledališču ljubljanskem mjuzikel *Turandot* (2020) in komedija *Prevare* (absolutna zmagovalka na celjskih Dnevih komedije 2015), v Cankarjevem domu rapsodiseja po Homerju *Pesem o Odiseju* (2019) in opera po Prešernu *Al' pekel al' nebo* (2007), v ljubljanski Drami *#punceinpolpunce* (2022), v Mestnem gledališču Ptuj *Zrelostni izpit* (2021), v Lutkovnem gledališču Maribor *Rdeča kapica* (2017), v Siti Teatru *Še vedno mame* (2015) in v Gledališču Koper *Svetilnik* (2006). V sezoni 2021/22 so na ogled *#punceinpolpunce*, *Čarovnik iz Oza*, *Zrelostni izpit*, *Turandot*, *Pesem o Odiseju*, *Peter Pan* in prevod Evripidovih *Trojanek* v SNG Nova Gorica. Ima dva otroke in živi v Ljubljani. ■

Foto: Ivan Jakec

Foto: SSG / Serena Bobbio

Prvič v Gledališču Koper

Nikla Petruška Panizon – dramska igralka

Prvakinja Slovenskega stalnega gledališča je študij dramske igre končala na najstarejši italijanski igralski šoli Accademia dei Filodrammatici v Milanu. Na odru SSG se je tržaškemu občinstvu prvič predstavila na začetku sezone 1999/2000 z vlogo Ide v *Zgodbah iz dunajskega gozda* Ödöna von Horvátha, članica igralskega ansambla pa je postala na povabilo Marka Sosiča na začetku sezone 2001/2002, ko je nastopila v vlogi Diane C. Schwart v *Supermarketu* Biljane Srbljanović. V dveh desetletjih je na tamkajšnjem odru odigrala niz dramskih pa tudi komičnih (predvsem nosilnih) vlog; za vlogo Katre v uprizoritvi *Kažin ali Karabinjerjeva Katra* Vlaha Stullija v režiji Vita Tauferja pa prejela nagrado tantadruj (2011). Koprsko občinstvo jo je v zadnjih dveh letih spoznalo v dveh naslovnih vlogah, kot Artemisio Gentileschi v istoimenski drami Lina Marrazza in *Mirandolino* v Goldonijevi *Krčmarici Mirandolini*.

Vloga Pistetajre Prijatelj v *Ptičji farmi* je njena 70. vloga na odru Slovenskega stalnega gledališča. ■

Foto: Matej Sukič

Živa Selan – dramska igralka

Odraščala je v Notranjih Goricah, kjer je obiskovala prve štiri razrede osnovne šole, šolanje je nadaljevala na Brezovici pri Ljubljani

in na ljubljanski Gimnaziji Poljane ter se leta 2014 vpisala na študij dramske igre na AGRFT pod mentorstvom Borisa Ostana in Vita Tauferja. V času študija je sodelovala z Mestnim gledališčem ljubljanskim, Dramo SNG Maribor ter Slovenskim ljudskim gledališčem Celje, igrala je v celovečernih filmih in serijah. Diplomirala je leta 2019 in tistega leta postala tudi članica ansambla celjskega gledališča. V sezonah 2018/2019 in 2019/2020 je prejela Večerovi nagradi za igralske dosežke, leta 2018 pa vesno za najboljšo stransko vlogo na Festivalu slovenskega filma za vlogo Suzi v filmu *Ne bom več luzerka*, ki ga je režirala Urša Menart. Naslednje leto je bila na tem festivalu članica žirije. Od začetka leta 2020 je igralka v svobodnem poklicu. ■

Foto: osebni arhiv

Tina Gunzek – dramska igralka

Foto: Janel Čampelj

Po maturi v rodnem Celju je leta 2007 vpisala študij dramske igre in umetniške besede na AGRFT v Ljubljani, ki ga je končala leta 2011 in leto dni pozneje z vlogo Lepotice v uprizoritvi Svetinove drame *Lepotica in Zver* diplomirala pri profesorju Branetu Šturbeju. Po končanem študiju je kot igralka v svobodnem poklicu igrala v uprizoritvah Mestnega gledališča ljubljanskega.

Med nebom in zemljo

Ptice so svobodne živali. V njihov svet se vmeša človek in dinamika se obrne.

Čemu so namenjene ptičje hišice? Košato drevo stoji, človek ga poseka, razžaga, obdela, naredi lesene kose, jih z orodjem zbiže in izdela ptičjo hišico. Pred tem je imela ptica celo drevo, zdaj pa samo ptičjo hišico. Tudi naša protagonistka, Pistetajra Prijatelj (Nikla Petruška Panizon), ima neizmerno željo in motiv za ustvarjanje še veliko večje stvari, kot so hiše za ptice, ona bo ustvarila kar novo državo – za ptice. Retorično spretna in karizmatična Pistetajra zavede celo jato. Ptice so se ujele na sladke besedne limanice. Obljubi jim, da bodo ptice, ne samo vladarice oblakov, ampak tudi nebes in zemlje, saj bodo skupaj postavili zid med nebesi in zemljo ter odrezali bogove od ljudi. Navdušena nad drzno idejo ptičja družba sprejme Pistetajro medse in komična pustolovščina se začne. Veliki načrti privabijo koristolovce z vseh vetrov in vsak pravi ambiciozni leporečnik, ki da vsaj malo nase, ima v rokavu tudi skriti načrt in Pistetajra Prijatelj je zelo zelo ambiciozna leporečnica ...

Govornišvo, nastop, retorika so bile plemenite vrline, v katerih so se pomerili tekmovalno, na dnevih čaščenja boga Dioniza. Simbol Dioniza (sin Zeusa in Semele) in njegovih spremljevalcev (satirji in drugi) so bili veliki umetni falusi kot čaščenje rodovitnosti, plodnosti pa tudi veselje in odvracanje zle energije. V čast festivalu (Dionizije) so si spremljevalci karavane opasali faluse iz lesa ali usnja. Za plodnejše leto so še večjo, predimenzionirano različico falusa prevažali kar s pomočjo voza, ki so ga vlekli skupaj s procesijo. Dasiravno so satirji prikazani kot radoživa, brezskrbna bitja, ki samo plešejo skozi življenje s kozarcem vina v roki, jih ne gre podcenjevati. Če kdo tjezi satirja, se lahko pripravi na besedni plaz domiselnih zbadljivk oz. »roastanja« tj., prispodobnega vrtenja osebe na ražnju, brez ognja, pač pa z jezikom do te mere, da se zbadana oseba speče od besed.

Izzvani smeh je na gledalce vplival humorno, komično, predvsem pa blagodejno, kajti verjeli so, da se nesrečo odvraca s smehom. Navzlic komičnemu motivu so bila tekmovanja v pesništvu, igranju inštrumentov zelo resna. Procesija se je končala z vsesplošnim pijančevanjem in rajanjem po ulicah.

Ptičja farma se s smehom sprehodi skozi slike človeka, pokaže ga v zadregi, pregorečnosti pa čezmernem načrtovanju in parlamentiranju.

Storklja prinese življenje, več lastovk pomlad, golob mir na Zemlji. Človek je želel posnemati ptice, odkar živi, uspelo mu je šele pred malo več kot sto leti, ko je prvič poletel z letalom (1903).

Ptice lahko odletijo kamor koli in kadar koli, človek si tega želi. Ptice poiščejo azil v drevesih, da se lahko dvignejo še višje. Z vsako doseženo vejo, vidijo dalj, vidijo preko sebe. In zato ljudje ljubimo ptice, ker hrepenimo po svobodi, in ptice jo predstavljajo bolj kot kar koli drugega na Zemlji. Ni nam dano, da bi živeli z njimi, zategadelj jih občudujemo z razdalje kot muzejsko zbirko. ■ **Andrej Zupanec**

skega, SNG Drama Ljubljana, SiTi teatra BTC, Expona, SLG Celje, Cankarjevega doma in Slovenskega stalnega gledališča; tržaškemu občinstvu se je prvič predstavila v sezoni 2011/2012 kot Dekle v Vajah za tesnobo Vinka Möderndorferja (r. Andrej Jaka Vojevec) in za to vlogo leta 2013 na Festivalu Borštnikovo srečanje prejela nagrado za najboljšo mlado igralko.

Članica ansambla Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta je postala v sezoni 2014/2015 in do danes na tamkajšnjem odru nastopila v sedemnajstih uprizoritvah. ■

Franko Korošec – dramski igralec

»Trieštin«. Obiskoval je gledališko šolo Slovenskega stalnega gledališča, že v času študija je na njegovem odru odigral več vlog in se nato v gledališču tudi zaposlil – najprej kot organizator, pozneje kot igralec. Igralsko pot je nadaljeval v italijanskem gledališču La Contrada v Trstu, kjer je večkrat nastopil pod taktirko režiserja Francesca Macedonia, in na televiziji, kjer je vrsto let soustvarjal znano satirično oddajo TV Poper. Danes igra v Italiji in Sloveniji, tako v gledališču kot filmu in na televiziji; med zadnjimi filmi velja omeniti italijanski film Lorenza Bianchinija *L'angelo dei muri* (2021), v katerem je glavno vlogo odigral znani francoski igralec Pierre Richard, in domači film Martina Turka *Ne pozabi dihati*

Foto: osebni arhiv

(2019). Franko Korošec, ki je prepoznaven televizijski obraz postal z vlogo gostilničarja v priljubljeni nanizanki *Ena žlahtna štorija*, v Slovenskem stalnem gledališču iz Trsta trenutno igra v dveh uprizoritvah: v glasbeni komediji Jureta Karasa *Čudovita* v režiji Tijane Zinajić in Goldonijevi *Krčmarici Mirandolini* v režiji Katje Pegan. ■

Andrej Zupanec – dramaturg in scenarist

Po študiju dramaturgije in diplomu na AGRFT v Ljubljani (2011) je izobraževanje nadaljeval na Univerzi v Bremnu, kjer je leta 2015 magistriral iz digitalnih medijev.

Pri svojem udejstvovanju posebno pozornost namenja režiji gledalca, delu z igralci in nadrealizmu. Ustvarja interaktivne predstave na področju gledališča, poudarek je namenjen zgodbi, likom in dramatičnosti. Njegovo delo je eksperimentalno in poglobljeno, ustvarja prostore za ljudi, da igrajo skupaj z igralci. Kot dramaturg je podpisal uprizoritev *Slovenija gor!* v Anton Podbevšek teatru v Novem mestu (2016/2017), kot soavtor prvo gledališko videoigro *Ebola* v Gledališču Glej (2015/2016), kot avtor, režiser in dramaturg uprizoritev *Ernesto gre v mesto* v Gledališču Glej (2013/201). Kot dramaturg je sodeloval tudi s SNG Nova Gorica, SNG Drama Ljubljana in SiTi Teatrom BTC. ■

Foto: osebni arhiv

Iz kritik uprizoritve Ptičje farme

Podlago za solidno besedilno osnovo, ki jo oblikujejo številni dialogi, ponuja Aristofan s svojo komedijo *Ptiči*, nastala je pred skoraj poltretjim tisočletjem. Jera Ivanc se je odločila prilagoditi igro, ki računa na zelo sličen dramski trikotnik in podobno osnovno fabulo. Ljubljanska avtorica je po izobrazbi klasična filologinja in ji je bila igra z antičnim tekstom posebno blizu. Razliko s starogrškim mojstrom komedije pa predstavljata dva elementa: številne navezave na sodobni čas ter feministična tematika oz. družbeno razmerje spolov.

Sinhrono dogajanje z današnjim časom prihaja na dan preko komičnosti, npr. z namigovanjem na koronakrizo in navajanjem Wuhana, kot tudi z ostro družbeno kritiko, ki izrisuje čisto posebne dramske like. Jera Ivanc s svojim tekstom secira krizo neoliberalnega družbenega konteksta, pri čemer se sprašuje o smiselnosti grajenja nove države, kar dodatno okrepi podnaslov dramskega besedila – Utopija po Aristofanu. Najočitnejši pristop do utopičnosti glavnega lika je dogajanje v sanjski dimenziji, saj zaspi Pistetajra v baru in odsanja celotni vzpon k oblasti, dokler se ob zaključku ne zbudi iz prave more.

Z bratom režiserjem sta usmerila veliko pozornosti v pojem oblasti in družbene

falusa. Zeus, Hermes in Ares so tako opasani z orjaškimi falusi, kar z ene strani učinkuje komično, z druge pa poudarja vlogo lahkomišelnih moških na račun stvarnejših boginj Here, Afrodite in Atene. [...]

Ptičja farma je skratka pisana in dinamična odrska produkcija, ki ima kot cilj popeljati gledalce do spogledovanja z utopijo

iz ljudstva. Grenka nota in spogledovanje z aktualnim dogajanjem predvsem v slovenskem predvolilnem času pa ponujata gledalcem vendarle vprašanje, ali so nam lahko ptiči, od golobov do kosov, v zgled.

■ **Martin Lissiach**, *Primorski dnevnik*, 30. april 2022

Foto: Luca Quaia

Foto: Luca Quaia

moči, pravzaprav hlepenja po oblasti. Na odru se pojavljajo obsodbe avtokratičnega vodenja med kriznim stanjem z izključnim ciljem prevzeti vse vzvode oblasti s kaznovanjem neposlušnih in z načrtnim uničenjem socialne države. Pistetajra kaznuje učiteljico, zdravnico in pesnico, ki ji ponujajo pomoč pri vladanju, in sklene zaveznitvo z vero oz. duhovnikom.

Junaka Aristofanovih *Ptičev* sta bila moška, Jera Ivanc pa si izvoli žensko, pa čeprav je konflikt spolov pri odrski postavitvi manj utemeljen v primerjavi s konceptom družbene kritike. Bolj postane jasen v drugem delu predstave, ko skuša hlepenje po oblasti izpodriniti antične in sodobne bogove. Predvsem pri kostumih in scenografiji se pojavlja klasična podoba

države, do refleksije o oblasti in družbeni moči ter o družbenem potencialu skupnosti skozi pisane kostume in scenografijo, radoživo petje in ples ter komičnost, ki meji na cinizem. Zaključna grenka nota ne odpira ravno optimističnih obzorij. Ko Pistetajro na koncu vprašajo, kaj je sanjala, odvrne ta: »Kako prekleto neumen je lahko človek!« Jera in Jaka Ivanc ponujata gledalcem v presojo možnost ustanovitve popolnoma novega družbenega reda brez hierarhičnega izkoriščevanja, ki se ga držijo tako moški kot ženske. Še najbolj posrečen prizor je zaključni upor boginj z Olimpa, ki uničijo tako moški odred bogov, Pistetajro in oportunistem, ki je nastal okrog vodenja države po meri enega človeka. Novi red naj zraste, kot je zapisano v gledališkem listu,

Režiser Jaka Ivanc je tudi sicer zgodbo izpeljal kot Pistetajrine sanje, ki se končajo z ugotovitvijo, kako neumni smo lahko ljudje! Komedijo je postavil v kabaret, vnesel ples in songe z glasbo Davorja Hercega, v kostume Andreja Vrhovnika oblečena ptičja družčina in drugi liki pa dajejo vizualno učinkovito podobo, ki jo je s svetlobnimi učinki dopolnil Jaka Varmuž. Predstavo odlikuje dobra

Foto: Luca Quaia

kolektivna igra. Pistetajro izrazito energično odigra Nikla Petruška Panizon, razen Igorja Štamulaka v vlogi Tereja pa vsi drugi – Primož Forte, Mojca Partljič, Živa Selan, Tina Gunzek, Luka Cimprich in Franko Korošec – oblikujejo poleg ptičev še druge like, od pravljičnih do mitoloških.

■ **Neva Zajc**, *Radio Koper*, 30. april 2022

Simon Stephens, Goran Vojnović

Morje Sten

Režiser **Boris Cavazza**, prevajalka iz angleščine **Tina Mahkota**
Igralca: **Francesco Borch**i, **Aleš Valič**

Premiera 19. marca 2022 v mali dvorani
Gledališča Koper

ampak izkazuje enkratnost posameznikovega mišljenja, njegovega strogo individualnega pogleda, ki se v interakciji z drugačnimi stališči lahko sesuje ali pa potrjuje. V primeru *Morja sten* je to pogled z dveh različnih zornih kotov na družinsko nesrečo in njene vzroke, na odnose v družini, ki jih vsakdo doživlja z lastnim enkratnim emocionalnim in duhovnim zaledjem. Skratka, gre za zrcalni sliki istega dogodka, gre za dve resnici in dva pogleda. Koprsko

prezenco svoje s čustvovanjem napolnjene pripovedi, to pa igralcema različno uspe. Francesco Borch i vlogo Aleksa gradi iz »luknje v trebuhu«, o kateri tudi pripoveduje – iz občutja nesmisla in nedoumljive votle bolečine – občinstvu se razodeva skozi svojo skrhanost in razrvanost. Točnost Aleksovega dušnega stanja Borch i izrazi s telesno zakrčenostjo in očitno nervozo, ki poganja tudi različne v monologu prepletajoče se miselne tokove. [...] Aleš Valič

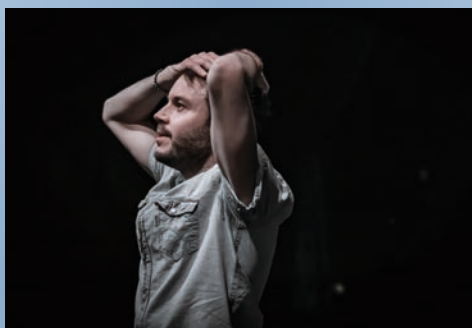
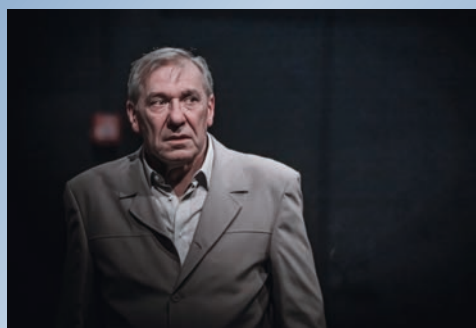

Foto: Jaka Varnuš

Simon Stephens je svojo pisavo usmeril v razmišljanja fotografa, očeta in moža Aleksa, ki z introspektivnimi bliski ter objektivizacijo časa in dogajanja v njem premišljuje o svoji zgodbi, zaznamovani z idiličnim življenjem, ljubeznijo do žene Helene, a predvsem s tragedijo ob izgubi hčerke Lucije. Ta zmes arkadičnega občutja in tragedije je v Borchijevi interpretaciji zaznamovana z dolgimi molki, nedokončanimi stavki in mislimi, jokom, pomiritvenimi spomini, obžalovanjem harmoničnega mirnega časa, a tudi z meditativnim nabojem, zakaj se je morala nesreča naseliti prav v njegovo hišo in še več, ali je Bog konkretna podoba ali le ideja, ki ji ne moremo do konca.

Goran Vojnović pa si je svoj monolog omislil kot pogled z drugega konca stvari, kot razvozlanje Stephensonove zgodbe s stališča Aleksovega tasta Arthurja v interpretaciji Aleša Valiča. Gre za vzporedno zgodbo, v kateri Arthur jemlje nase krivdo Lucijine smrti ter pojasnjuje številne okoliščine v odnosu do svoje hčerke Helene in njenega moža Aleksa. Valič prav tako kot Borch i preigrava svoj pogled z dolgimi molki, nedokončanimi povedmi in nerešenimi vprašanji, saj je Vojnović hote ohranil slog angleško pišočega kolega. Arthur je sicer bivši vojak, ki konkretnije gleda na življenje, zato je percepcija realnosti drugačna od Aleksove.

Zamisel režiserja Borisa Cavazze je bila, da ustvari čisto predstavo, v kateri ima glavno vlogo beseda, njena čustvena dinamika, ki nikakor ne more biti monolitna,

uprizoritev nas torej opozarja na mnogostranost življenja in da ga oblikujejo dogodki, ki niso interpretativno in celo v resnici enosmerni. Na stanje stvari v individualnih usodah in družbeno dogajalnost v svetu vselej obstaja tudi drug pogled. Kateri je pravi? ■ **Marij Čuk**, *Primorski dnevnik*, 25. marec 2022

Morje sten v enoten diptih gledališke predstave združuje dva dramska monologa – prvi (*Stena v morju*) je delo angleškega dramatika Simona Stephensa (prevajalka Tina Mahkota), drugi (*Morje sten*) pa Gorana Vojnovića, ki je monološko besedilo napisal na željo režiserja uprizoritve Borisa Cavazze in izhaja neposredno iz Stephensovega dela. Vojnovićev tekst nadaljuje in nadgrajuje zgodbo, ki jo v Steni v morju izpoveduje Aleks, fotograf, še mlad možki in oče deklice, ki je zgolj osemletna umrla v nepredvidljivi nesreči ter na koščke raztrgala njegovo do tedaj urejeno realnost. [...] Teksta se uspešno dopolnjujeta in delujeta zelo skladno, saj sta prežeta z istim pomisljanjem o nedoumljivosti življenja in smrti, povezana z isto bolečino izgube ter z istim duhom žalovanja.

Ustvarjalci predstave so se odločili za nastop igralcev v popolnoma praznem prostoru, kjer se oba igralca, najprej eden in nato drugi, znajdetata popolnoma sama. Potisnjena v zevajočo črnino gledališkega odra delujeta kot izgubljena v brezprostorju, temini lastnih misli in težkih občutij. Praznino naj bi igralec napolnil z golo

svojega Arthurja oblikuje s pokončnim dostojanstvom postarane avtoritete, ki pa ga žalost ob izgubi ljubljene vnukinje naravnost lomi. Valič je govorno zelo močan, kar pomembno podpira tudi plasiranje plimovanja čustev, ki Arthurja obhajajo na obali njegovega spominjanja in s katerimi se upira požrešnosti praznega prostora.

■ **Ana Obreza**, *www.sigledal.org*, 27. april 2022

Brez patosa in ohranjujoč isto interpretativno moč, Borch i skozi reminiscence, okruške življenja in mozaik fragmentov uteleša protagonista, čigar življenje se zaradi tragičnih dogodkov nenadoma spremeni, on pa si zato poskuša odgovoriti na nekatera vprašanja.

Glavni lik se v tem dram skem monologu spominja preteklih let, srečnega zakona, žene, hčerke, razmišlja o obiskih svojega tasta, nekdanjega vojaškega častnika, s katerim rad spregovori o vsem, kakor je že večkrat povzel – od tenisa do boga. Namen izvajalca in prevajalca je bil, kot je tudi sam povedal, uprizoriti ta monolog brez filtrov, razgaliti dušo in prikazati bistvo njene moči. Kjer je moč igre in interpretacije ključna scenografija in stranski učinki niso potrebni, dovolj je le močan tekst in enako močna igra. [...]

Občinstvo, četudi maloštevilno, je z ovacijami nagradilo mladega izvajalca, ki je z veliko izrazno močjo prikazal bistvo tega besedila, prepolnega življenjskih metafor.

■ **Vanessa Begić** (ob gostovanju *Stene v morju v Pulju*), *Glas Istre*, 14. april 2022

Gradniki

Darje Vuga

V Galeriji Luka Koper ob koprskem Bastionu smo sredi aprila odprli razstavo oblikovalke vidnih sporočil, Koprčanke Darje Vuga, ki je dve desetletji oblikovala večino tiskovin in drugih vizualij za naše gledališče. Razstavo z naslovom Gradniki, ki se bolj kot na vsebino sporočil osredotoča na zanimive likovne pojave, ki vnašajo radost v delo oblikovalke, je v uvodnem nagovoru, ki ga na tem mestu objavljamo v celoti, predstavil likovni kritik in kustos Dejan Mehmedović.

Foto: Dav

Foto: Dav

V nizu razstav, ki so se vrstile zadnjih sedem let na zidni Galeriji Luke Koper, je pred nami prvič razstava grafičnega oblikovanja. Razstava je postavljena ob obletnici revije Gledga, ki jo je avtorica razstave oblikovala dolga leta. Darja Vuga je univ. diplomirana oblikovalka vizualnih sporočil. Živi in dela v Kopru.

Razstava nosi naslov *Gradniki*. V skladu z naslovom nam avtorica v nizu osmih razstavnih panojev predstavlja proces svojega dela, saj pred gledalca postavlja nekatere fragmente, osnutke zamisli, izhodiščne dele, ki jih je uporabila pri izvedbi nekaterih oblikovalskih projektov in jih ne gre razumeti kot dokončne izdelke. *Gradniki* predstavijo temo, vsebino v zastavljenem »motivu«.

Oblikovalska stroka ne sodi neposredno pod strogo umetniško dejavnost, vendar je v nekem delu delovnega procesa povsem enaka le-tej. Razlikuje se v končnem rezultatu, torej funkciji in predvsem namenu. Ima določen in običajno precej omejen cilj, ki ga narekuje naročilo. In običajno predstavlja izpolnitev zastavljene naloge v kom-

promisu med hotenim in željo naročnika, izkaz avtorske stabilnosti in moči posameznega grafičnega ustvarjalca. Umetnik je pri tem v precej drugačnem položaju in deklarativno povsem svoboden. Pa tudi baza gradnikov, ki so mu na razpolago za njegovo delo, je veliko obsejnejša in formalno nedefinirana.

Po funkciji bi morda prve zametke oblikovanja vizualnih sporočil lahko videli že v iluminiranem rokopisju, kar pomeni, da gre na tem področju za več kot tisočletno tradicijo. Vendar je ta začetna stopnja bližja tistemu, kar je danes knjižna ilustracija, saj se oblikovanje vidnih sporočil že dolgo opira na osnovnejše likovne elemente in ne dekoracijo oziroma figuralno upodobitev. Razstava pred nami je ravno prezentacija teh elementov – gradnikov. Izpostavlja kaligrafični segment, koloristični izbor, linijsko konstrukcijo, formalno strukturo, idejni koncept, skratka avtorski profil, s katerim je Darja Vuga izpolnjevala svoja dela, vezana na oglaševalsko gradivo Gledališča Koper, revije *Gledga*, *Svetilnik* itd.

Lahko bi rekli, da je grafični design umetnost, ki v vidnem kodu skozi esteti-

ziran nagovor vodi v neko izjavo. Inventivnost v smeri rešitve problema in skladna uporaba likovnih elementov zagotavlja dober rezultat. Vsekakor pa je grafično oblikovanje posredno zastavljena sporočilnost, ki vzporedno indikativno dopolnjuje vsebino.

Morda bi kot izhodišče tega poslanstva vzeli tri postulate: lepoto, objektivnost realnega in etiko. *Pulchra sunt quae vita placit*, lepo, estetsko je tu nekakšna podlaga, podstat, okolje, ki privlači in prepriča. Objektivnost forme je realnost lepote, ki jo opredeljuje geometrijska, matematična resnica kot npr. Platonova telesa (prava telesa), frekvenčni spekter svetlobe, Fibonacijeva števila ali Mobiusov trak, skratka, določena možnost razvoja forme v limitu realnega. V okviru možnega pa izstopajo določene forme, ki so stvar časa in prostora oziroma splošne zavesti okolja. To je strokovna kategorija. Kot sklepni in povezovalni člen pa se tu izpostavlja etika. Načelo, ki ga razumemo v smislu Kantovega kategoričnega imperativa, in naj bo to morala, empatija in etika narave. Kompleksno združenje slednjega rezultira v določen način izraza, ki v temelju zastavlja kakovostno delo oblikovalca vizualnih sporočil.

Vsekakor se vse rečeno nanaša na delo obravnavane avtorice, ki se zaveda vizualnih znamenj in usmerjenosti simbolov. Potrošnja, sociala, kultura, humanizem so vsebine, s katerimi se je večkrat ukvarjala. In izziv vseskozi zelo resno reševala. Darja Vuga je oblikovalka poudarjenega sloga. Njeno delo je v izrazu vedro, odprto, upali bi reči, včasih kar mladostno navihano, vedno pa premišljeno zastavljeno in dosledno v konceptu vsebine. Njena avtorska prepoznavnost temelji na omenjenih postulatih, in ravno zaradi tega je pri svojem delu uspešna v polju kulturno-izobraževalne oziroma humanistične dejavnosti. Prepoznavnost pa je le dobra pot do prepričljivosti. Oblikovnost, ki ustvari optični proizvod, iluzijo vidnega v kontekstu rečenega, je v lastnem poslanstvu dovršeno izpolnjena. ■ **Dejan Mehmedović**

Premiera *Razparača* najprej v SNG Nova Gorica, jeseni v Kopru

Na začetku maja je po krajšem odlogu zaradi različnih okoliščin in težav na malem odru novogoriškega gledališča premiero doživela tudi druga naša koprodukcijška uprizoritev v tej sezoni, igra *Razparača*, ki jo je po dramskem prvencu *Disney Razparač* britanskega dramatika Philipa Ridleyja režirala Nataša Barbara Gračner, nastopili pa so igralci Blaž Popovski, Arna Hadžialjević in Jure Rajšp. Uprizoritev, ki bi morala svojo prvo premiero najprej doživeti na odru Gledališča Koper in šele naslednjo sezono v Novi Gorici, si bodo obiskovalci in abonenti Gledališča Koper predvidoma lahko ogledali prihodnjo sezono, novembra letos. ■

Foto: Jaka Varmuž

Radijski literarni večer v Gledališču Koper

Za to, da bi dijakom zadnjih letnikov srednjih šol olajšali priprave na pisanje maturitetnega eseja, smo v Gledališču Koper v sodelovanju z Radiem Slovenija že lani jeseni posneli zvočnico, roman ameriškega pisatelja Francisa Scotta Fitzgeralda *Veliki Gatsby* v novem prevodu Tomaža Metelka. Zgodbo o nesojeni ljubezni na ozadju prikaza ameriške družbe v vročinskih dvajsetih letih 20. stoletja je v dramskih studiih nacionalnega radia pod režijskim vodstvom Renate Vidič prebral dramski igralec Rok Matek, radijski poslušalci pa so lahko romanu prisluhnili v oddaji *Odprta knjiga*. Sredi aprila smo v mali dvorani pripravili še literarni večer, na katerem je profesorica slovenščine na Gimnaziji Vič v Ljubljani, Marjetka Krapež, roman poskušala še bolj približati bodočim maturantom. Odlomke iz romana je znova bral igralec Rok Matek, na klaviaturah je dogajanje spremljal Robert Vatovec, gledališka režija je bila v rokah Renate Vidič, za radijsko režijo pa je poskrbel Alen Jelen. Prireditev je program Ars prenašal v živo na 3. programu nacionalnega radia. ■

Foto: Matej Sukič

Podpis pobude za ustanovitev gledališča za otroke

Konec marca smo predstavnikom medijev in ustanovitelja Gledališča Koper, Mestni občini Koper, predstavili pobudo za ustanovitev istrskega gledališkega centra Pri svetilniku, namenjenega profesionalni produkciji gledaliških in plesnih predstav za otroke ter trajnostni skrbi za kulturno-umetniško vzgojo. Odločitev za pobudo za ustanovitev gledališča za otroke v slovenski Istri narekuje dejstvo, da je od Gledališča Koper glede kulture in izobraževanja na področju kulture odvisnih kar 21.000 osnovnošolskih otrok; o tem priča predvsem visoka obiskanost vsakoletnega gledališkega festivala Pri svetilniku. To govori v prid odločitvi, da možnost za celostno izobraževanje s kulturno-umetniško vzgojo dobijo tudi otroci na zahodnem delu Slovenije. Pobudo, ki jo sestavljajo jesenski in poletni festival Pri svetilniku, kulturni občasnik Svetilnik, otroški gledališki abonmaji ter gledališka šola za otroke, so podpisali predstavniki najvidnejših obalnih zavodov, aktivov ravnateljev, italijanske skupnosti ter sponzorji in drugi sodelavci. ■

Gledga ■ Občasnik Gledališča Koper in Obalnih galerij Piran ■ Letnik XX, številka 3 ■ Izdajata Gledališče Koper in Obalne galerije Piran ■ Za izdajatelja Katja Pegan in Mara Ambrožič Verderber ■ Uredništvo Tatjana Sirk, Miha L. Trefalt (odgovorni urednik) ■ Lektorica Alenka Juvan ■ Tisk Tiskarna Vek Koper ■ Naklada 1.000 izvodov ■ Koper, maj 2022 ■ Izid občasnika Gledališča Koper in Obalnih galerij Piran so omogočili Ministrstvo za kulturo RS, MO Koper, Občina Ankaran in Občina Piran ■ Na naslovnici: fotografija s predstave *Ptičja farma* (foto: Luca Quaia)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTA DI CAPODISTRIA

Občina Ankaran
Comune di Ancarano

OBČINA PIRAN
COMUNE DI PIRANO

Vladimir Lovec in gledališče v Kopru

Čeprav je delo koprskega skladatelja in pedagoga Vladimirja Lovca najtesneje povezano z Glasbeno šolo Koper, kjer je ravnateljaval in poučeval več kot tri desetletja, je prav, da se ob skladateljevi 100. obletnici rojstva spomnimo tudi na večkrat prezrti del njegovega ustvarjanja, scensko glasbo za uprizoritve nekdanjega Gledališča slovenskega Primorja Koper in za predstave koprške baletne šole, ki je v sklopu gledališča delovala tri leta, na njenem odru pa so na Lovčevo glasbo zaživeli kar trije baleti: polvečerni balet *Balada o delu* in dve baletni miniataturi.

pravica do izražanja v slovenskem jeziku sta takrat maloštevilne gledališke, glasbene in plesne ustvarjalce povezala in prepletla z enim samim, sprva težko doseženim ciljem: kakovostnim umetniškim izdelkom.

Od pravljice do partizanske agitke

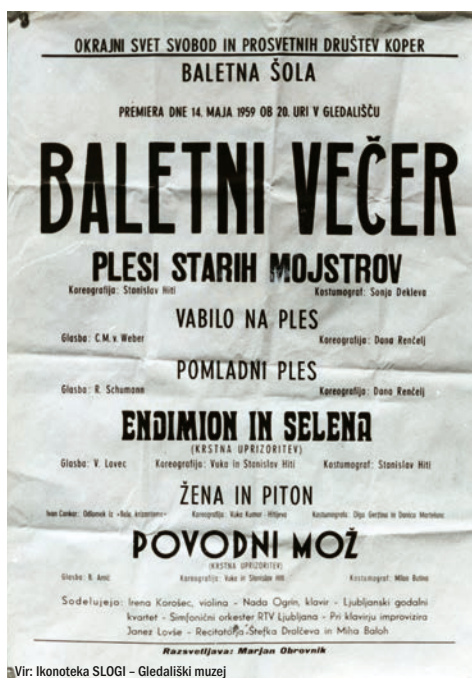
Zaradi želje in potrebe po kar najbolj profesionalnih uprizoritvah je tudi polpoklicno Ljudsko gledališče vodilo politiko odprtosti in v goste vabilo poklicne (gledališke) ustvarjalce, med njimi spomladi leta 1953 tudi Vladimirja Lovca, ki je napisal scensko glasbo za uprizoritev Klabundove prepesnitve klasične kitajske igre *Krog s kreda* v režiji Igorja Pelana, morda najboljše uprizoritve v treh sezonah delovanja tega gledališča. Obširen, toda nepodpisan zapis v *Slovenskem Jadranu* o premierni uprizoritvi skromno navaja, da je »k uspehu pripomogla tudi originalna glasba Vladimirja Lovca«,

V letih po 2. svetovni vojni, ko se je tudi na Obali vse rojevalo znova in je obnova v pričakovanju priključitve k Jugoslaviji narekovala ustanovitev novih vzgojno-izobraževalnih in kulturnih zavodov ter organizacij, je v Kopru svojo življenjsko in karierno pot začel še ne tridesetletni diplomant ljubljanske glasbene akademije, skladatelj in dirigent Vladimir Lovec. Mestu, v katerega se je z družino preselil leta 1951, je takrat primanjkovalo domačega izobraženstva, zato je sprejel ponudno koprskega radia, da vodi glasbeni oddelek. Po odsluženi vojaški obveznosti decembra 1952 pa je bil z dekretom 1. marca 1953 imenovan za ravnatelja Glasbene šole Koper, kjer je zamenjal dotedanjega ravnatelja in profesorja klavirja Srečka Kumarja.

Glasbena šola je bila z odlokom Istrskega okrožnega ljudskega odbora ustanovljena 1948. Tistega leta je začela delovati tudi baletna šola, leta 1950 sta bili ustanovljeni dve polpoklicni gledališči, Ljudsko gledališče Koper in Teatro del Popolo Capodistria, s sedežem v prostorih današnjega gledališča. Omenjenim ustanovam je bila zaupana gradnja temeljev glasbeni, plesni in gledališki dejavnosti na profesionalnih temeljih, predvsem pa skrb za podmladek, ki bo nekoč nadaljeval zamišljeno pot. Povezovala sta jih entuziazem in idealizem, ki prežemata vse, kar se rojeva in ima priložnost za rast. Ustvarjalni zanos in po dolgih letih

zanimivo dejstvo. V nasprotju s sodobno prakso, v kateri tehnologija skladateljem omogoča, da do zadnje vaje spreminjajo posneto glasbo, je Lovec partituro dokončal kar mesec in pol pred premiero. Glasbo so v predstavi izvajali v živo, žal pa v gledališkem listu ob igralski zasedbi niso navedeni instrumentalisti, kar priča o vrednotenju glasbenih poustvarjalcev v gledaliških uprizoritvah tistega časa.

S koprskim Ljudskim gledališčem je Lovec znova sodeloval na začetku sezone 1953/1954, ko so, kot beremo v gledališkem listu, pri »premieri in prvi reprizi« Borove *Težke ure* in Kedrovega *Steklega psa* sodelovali »pevski zbor Svoboda pod vodstvom prof. Lovca Vladimirja in recitatorji«. Sklepamo lahko, da zborovske pesmi in recitacije vsebinsko niso posegale v dramsko dogajanje in so bile skladno z agitacijsko-propagandno tradicijo partizanskega gledališča le »vložek« pred in med enodejankama, ki sta bili, prva v režiji Igorja Pelana, druga v režiji Emila Freliha, uprizorjeni v enem večeru. Izbor pesmi in recitacij se ni ohranil, glede na uprizorjeni

Letak za nastop Baletne šole, na katerem je navedena tudi krstna izvedba baleta Endimion in Selena.

četudi partitura za klarinet, violino in klavir razkriva, da delež glasbe v predstavi ni bil zanemarljiv, saj je ta vključevala tudi plesne oziroma baletne prizore, Haitangina songa (*Tujim moškim na veselje, Za vrhami na bregu tih je hram*) ter atmosfersko glasbo (skupaj 11 glasbenih točk). Partitura z datumom 28. marec 1953, ki jo je Lovec posvetil ženi Zdenki, pa razkriva še eno

Prizor iz baleta Endimion in Selena.

Prizor iz baleta Balada o delu.

deli in na politični trenutek (podpisani slovenski gledališki delavci iz Kopra so v gledališkem listu objavili pismo, v katerem se zavzemajo, da Trst ostane v slovenskih rokah), pa so to bile najbrž partizanske borbene pesmi.

Dve komediji

Jeseni 1954 je tedanji Okrajni ljudski odbor Koper z odlokom ustanovil prvo profesionalno gledališče v slovenski Istri, Gledališče slovenskega Primorja, ki je nastalo z ukinitvijo in združitvijo dotedanjega koprskega Ljudskega gledališča in gledališča v Postojni. Predstava ob odprtju novega gledališča je bila Kreftova komedija *Krajnski komedijanti*, v kateri je poleg osemnajstih igralcev nastopil tudi »orkester JLA iz Portoroža« pod vodstvom Vladimirja Lovca. Izvirno glasbo je za krstno uprizoritev komedije v Drami SNG Ljubljana že leta 1941 napisal skladatelj Demetrij Žebre, do koprške premiere 21. oktobra 1954 pa sta Žebretovo glasbo v uprizoritvah te komedije, bodisi v orkestralni bodisi klavirski izvedbi, uporabili tudi gledališči v Kranju in Trstu. Ker je moral Žebre pri komponiranju dosledno slediti zamisli avtorja in se tudi slogovno vključiti v dogajanje komedije, je koprška uprizoritev v režiji Srečka Tiča zagotovo ohranila vse glasbene točke izvirne partiture. Kritički odmevi po premieri so bili številni in navdušujoči, žal pa o glasbeni izvedbi predstave ne izvemo veliko, niti tega ne, ali sta bila dirigent in orkester gledalcem vidna ali skrita za odrom.

Do ukinitve Gledališča slovenskega Primorja na začetku leta 1958 je Lovec kot avtor scenske glasbe sodeloval še pri dveh uprizoritvah, pri Držičevi komediji *Boter Andrash (Dundo Maroje)* v jezikovni priredbi Mirka Rupla in v režiji Srečka Tiča (premiere 23. 11. 1955) ter Goldonijevi *Mirandolini* v režiji hrvaškega režiserja Kalmana Mesarića (premiere 22. 6. 1957).

V gledališkem listu *Botra Andrasha* preberemo, da je »muska od Lovza Ladota postavljena«, vendar pa avtor kritičkega zapisa v *Slovenskem Jadranu*, v katerem sicer poudarja, da uprizoritev »pomeni korak naprej v razvoju koprškega gledališča«, ne omenja ne skladatelja ne glasbe, še manj vokalnih sposobnosti nastopajočih, pri katerih je imel režiser »srečno roko že pri izbiri igralcev«. Ohranjeni notni material obsega 6 točk, med njimi prigodni instrumentalni uvod, tri songe in vokalno-instrumentalni finale. Glede na majhno zasedbo (2 klarineta, 2 trobenti in klavir), predvsem pa na iztočnice za vstop, zapisane na notnem gradivu, je bila glasba zagotovo izvajana v živo, vprašanje, kdo so bili instrumentalisti, ali so bili na prizorišču vidni ali skriti v zaodrju, pa tudi tokrat ostaja odprto.

Tudi o zadnjem sodelovanju skladatelja Vladimirja Lovca z gledališčem ne moremo zapisati prav veliko. Gledališki list k uprizoritvi Goldonijeve *Mirandoline* Lovca sicer navaja pod rubriko »glasba«, šele kritički zapis v *Slovenskem Jadranu* pa razkrije, da je Lovec le izbral scensko glasbo, potem takem ne gre za avtorsko delo.

Kratek pregled sodelovanja skladatelja s koprskim gledališčem razkriva vsaj dve bistveni lastnosti v pojmovanju in razumevanju odrske glasbe v slovenskem gledališkem prostoru v petdesetih letih 20. stoletja: scenska glasba je bila kot avtorsko delo malo cenjena in zato tudi pri kritiki komaj

vredna omembe, četudi vemo, da prav glasba v gledališču lahko nezavedno najmočnejše vpliva na čustveni svet gledalca, mu pomaga, da se v temni dvorani »odpre« in ustvari komunikacijo z odrom. Zgovoren primer o vrednosti glasbenega ustvarjanja je »beležka« režiserja Igorja Pelana, objavljena v gledališkem listu postojnskega gledališča v sezoni 1950/51 ob premieri Schurek-Sassmannove spevoigre *Pesem s ceste*, v kateri je zapisal, da je težavo z glasbenimi vložki rešil tako, da je »uvodno pesem, katere besedilo je bilo vezano na vsebino dela, dal komponirati enemu naših mladih komponistov«, za preostale vložke pa je vzel »nekatero bolj ali manj znane melodije«. Ime »mladega skladatelja« v gledališkem listu seveda iščemo zaman.

Omenjena »beležka« tudi razkriva, da so igralce, ki so se na odru pretvarjali, da znajo igrati instrumente, v zaodrju spremljali pravi instrumentalisti, kar govori v prid zgoraj navedenim trditvam, da se je scenska glasba, ki jo je Lovec pisal za uprizoritve v koprskem gledališču, navkljub siceršnji uporabi gramofonov ali magnetofonskih trakov, v gledaliških pogosto izvajala v živo.

Baletna glasba in baleta na Lovčevi skladbi

Leta 1948 je bila v slovenski Istri ustanovljena tudi prva baletna šola, ki je kratek čas delovala samostojno, septembra leta 1955 pa sta njena ustanovitelja, pedagoga in koreografa, Slavko in Vuka Hiti, upravi tedanjega koprškega gledališča poslala predlog za ustanovitev Baletnega odseka pri Gledališču za Slovensko primorje. Upravnik gledališča Oskar Venturini je predlog sprejel in Baletna šola Koper je pod okriljem gledališča delovala skoraj do konca sezone 1956/1957.

Šola, ki je s svojimi gojenci vsako leto pripravila vsaj dve večji produkciji, novoletno plesno predstavo in zaključno produkcijo ob koncu šolskega leta, je prvo baletno miniaturo na Lovčevo glasbo, *Romantično suito*, krstno uprizorila skupaj s kratkima baletoma *Mila in Noli* Vladimira Rebikova ter *Pomladni dan* Ivana Ščeka na Baletnem večeru 1. junija 1955. *Romantična suita* za klavir, ki jo je Lovec dokončal konec oktobra 1954 in jo posvetil ženi Zdenki, prvotno ni bila namenjena baletni izvedbi, ker pa je delo precej ritmično, je bilo primerno tudi za koreografsko obdelavo. Kritik, violinist in dirigent Milan Lindič je v *Slovenskem Jadranu* zapisal, da je suita v štirih stavkih »kompozicijsko-tehnično svobodnejša, harmonsko (za otroško koreografijo) malce preostra, sicer pa ritmično bogata in za ples primerna«. Prvi stavek – *Misel* – je interpretirala Vanja Maraš, preostale tri – *Razmišljanje*, *Nasmeh*, *Veselje* – pa koreografinja Vuka Hiti sama. Lindič je koreografijo označil za »primerno«, z »razmeroma dovolj jasno idejno fakturo«, odločno podprl baletno ustvarjalnost na Obali, zaradi plesa Hitijeve pa izrazil dvom, da ta baletna miniaturo še sodi v zaključno produkcijo, kjer se predstavljajo učenci šole. Baletno miniaturo je na klavirju spremljala Lojzka

Peršič, kot zanimivost pa velja omeniti, da sta si Baletni večer ogledala tudi Pia in Pino Mlakar, ki sta pozneje v pismu zakoncema Hiti izrazila vso moralno podporo pri vzgoji mladih plesalcev.

Drugi kratki balet na glasbo Vladimirja Lovca, *Endimion in Seleno*, je Baletna šola, takrat že pod okriljem Okrajnega Sveta svobod in prosvetnih društev, pripravila spomladi leta 1959, program *Baletnega večera* pa je poleg baletnih miniaturn na glasbo Webra in Schumannna ter koreografske upodobitve odlomka iz Cankarjeve *Bele krizanteme* vključeval še krstno izvedbo Arničevega baleta *Povodni mož*. Za glasbeno podlago baleta *Endimion in Seleno*, ljubezenskega dueta med boginjo meseca Seleno in v pastirja preoblečenega eolskega kralja Endimionoa, je zakoncema Hiti služil Lovčev *Godalni kvartet v c-molu* (1956), ki ga je za uprizoritev na magnetofonskem posnetku izvajal Ljubljanski godalni kvartet, plesala pa sta Marica Kjuder in Zvone Penko. Teden dni po premieri se je v *Slovenskem Jadranu* o nastopu baletne šole razpisal kritik Z. L. (najverjetneje Zdenka Lovec), ki je pisanje sklenil/-a z izposojenimi besedami, da je Baletna šola Koper »nekaj edinstvenega na tem področju«.

Za baletno delo v pravem pomenu besede, saj je bilo pisano z mislijo na plesno uprizorjanje, lahko štejemo šele zadnje Lovčevo delo, napisano za koprsko Baletno šolo konec aprila 1960. *Balada o delu* s podnaslovom *Koreografska suita* je svoj krst doživela kot četrti, zadnja točka *Baletnega večera* na začetku junija 1960 na odru koprškega gledališča. Koreografijo za plesno suito v petih stavkih – *V gozdu*, *Na polju*, *Kovači*, *Ribiči*, *Tovarna* – sta znova pripravila zakonca Hiti, v njej pa prikazala razvoj človeškega dela od prvih primitivnih začetkov do modernih industrijskih strojev. »Bil je to sodobni ples ob sodobni glasbi, oba sta nam spregovorila v dobro znanem jeziku vsakdanjega življenja,« je takrat zapisala kritičarka Z. L. (Zdenka Lovec) in dodala: »Koreografskemu uspehu je doprinesla še pianistka Irena Vuga Vogričeva s solidno in doživeto glasbeno spremljavo ter kostumograf Stanislav Hiti z ustreznimi in iznajdljivimi kostumi, predvsem pa številni majhni in večji gojenci šole.«

Na tem mestu se pregled Lovčevega ustvarjanja na področju scenske glasbe za dramske in plesne uprizoritve Gledališča Koper konča. Zaradi nedoslednosti pri navajanju sodelavcev v gledaliških listih (Ljudsko gledališče v Kopru v prvi sezoni delovanja gledaliških listov sploh ni izdajalo) je obstajala minimalna možnost, da je Lovec sodeloval še pri kateri od uprizoritev Ljudskega gledališča ali Gledališča Slovenskega primorja, vendar je ta verjetnost glede na izbor uprizorjenih del zanemarljiva. Čeprav je Lovčevo delovanje v Kopru bolj kot dramsko ustvarjalnost zaznamovalo plesne stvaritve baletne šole, je prav, da se ob skladateljevi 100. obletnici rojstva in letu, ki mu ga je Mestna občina Koper posvetila, spomnimo tudi na večkrat prezrti del skladateljevega ustvarjanja. ■ *Miha Trefalt*

29 ppsf

Primorski poletni festival
Festival estivo del Litorale

5. junij–27. julij 2022

K Koper

I Izola

P Piran

A Ankaran

S Sežana

P Pulj

Predstave Gledališča Koper in soproducentov

Gašper Tič
TRIO
Gledališče Koper

Israel Horovitz
INDIJC HOČE U BRONX
Gledališče Koper

Simon Stephens, Goran Vojnović
MORJE STEN
Gledališče Koper

Goran Vojnović
**JUGOSLAVIJA,
MOJA DEŽELA**
Gledališče Koper, Pozorište Prijedor,
Friedrich Ebert Stiftung

Jera Ivanc
PTIČJA FARMA
Gledališče Koper in Slovensko stalno
gledališče (IT)

Iztok Mlakar
TUTOŠOMATO
Gledališče Koper in SNG Nova Gorica

Gostujoče predstave

Andrej Inkret
IN STOLETJE BO ZARDELO.
PRIMER KOCBEK
Anton Podbevšek teater,
SNG Nova Gorica, Cankarjev dom,
Galerija Božidar Jakac

Eva Mahkovic, Tereza Gregorič
TRIDESETLETNICE
SNG Nova Gorica

Nora in Delia Ephron
**ŽENSKA: LJUBEZNI, IZGUBE,
OBLEKE**
Špas teater

Jure Ivanušič
KABARET

Svetlana Makarovič
BALADA O SNEGURČKI

Tadej Toš
TADEJ TOŠ V ŽIVO

Kim Komljanec
ZGODBE NAŠE NEVEDNOSTI
Zavod Bufeto, Zavod ZOFKA,
Hiša otrok in umetnosti

Mednarodni program

Sofokles – Luciano Delprato
KRALJ OJDIPUS
HNK Ivana pl. Zajca Rijeka,
Gradsko kazalište lutaka Rijeka (HR)

Avtorski projekt
ISTRA TI MILA MATERINA
INK Pula (HR)

György Spiró
PRAH
Altteatar (BiH)

Eugène Ionesco
NOSOROG
Újvidéki Színház (RS)

Václav Havel
AVDIENCA
Akademija 28 (RS)

18.–23. julij 2022

25.–30. avgust 2022

Rezervacije vstopnic

+386 (0)5 663 43 80; info@gledalisce-koper.si

Informacije o programu

www.gledalisce-koper.si

www.facebook.com/GledalisceKoperTeatroCapodistria

*In druge predstave,
koncerti ter
spremljevalni dogodki.*

